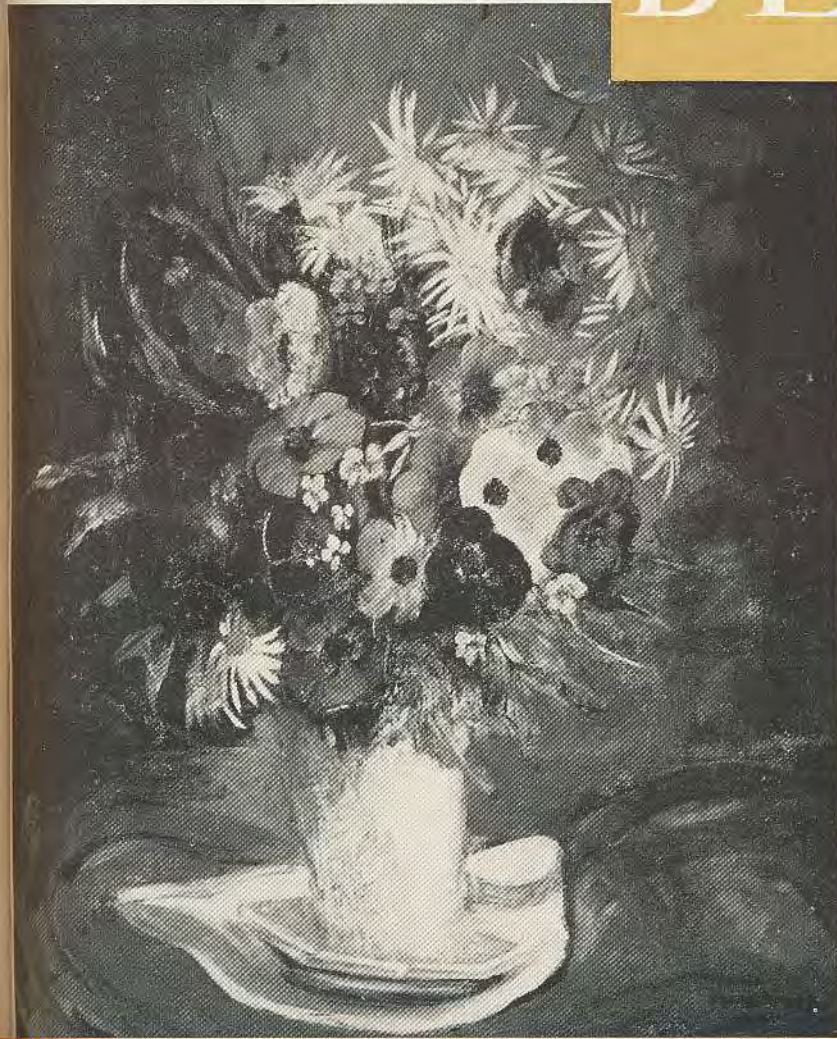

LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

PONT
BLAU

45

JULIOL

1 9 5 6

RESTAURANT

L
U
I
S
I
A
N
A

MONTERREY, N. L.

S U M A R I

<i>Flors, oli, de PERE CREIXAMS, París</i>	Portada
<i>Editorial</i>	217
<i>Les memòries d'Amadeu Hurtado</i>	
<i>Quaranta anys d'advocat, per JOAN FUSTER</i>	218
<i>Un gran català i les seves memòries, per RAFAEL TASIS</i>	221
<i>El mestre ha mort a les dotze, per M. SOLER-VINYES</i>	226
<i>Decadència, per JAUME A. AIGUADER CORTÈS</i>	228
<i>Noms catalans en la toponomàstica venezolana, per MARC AURELI VILA</i>	230
<i>La fidelitat a la llengua i el provincialisme, per MANUEL BERTRAND</i>	232
<i>Alguns ensenyaments del lèxic pagès (continuació), per ENRIC GUIER</i>	234

INFORMACIÓ I COMENTARIS

<i>Mèxic en la literatura catalana, per RAFAEL TASIS</i>	239
<i>La novel·la va endavant, per MAURICI SERRAHIMA</i>	241
<i>Recensions, per J. S. V., R. T. i J. F.</i>	242
<i>Cartes dels Països de Llengua Catalana, per RAMON NEBOT</i>	248
<i>Catalans pel món</i>	251
<i>Noticiari</i>	253
<i>Per la llibertat d'expressió</i>	256

Subscripció: Mèxic, un any 30.00 pesos mex.
Fora de Mèxic 3.00 Dls.
Un número 3.50 pesos mex.

Les Memòries d'Amadeu Hurtado

QUARANTA ANYS D'ADVOCAT

Per JOAN FUSTER

QUARANTA ANYS D'ADVOCAT és, certament, un títol modest i despistador. La seua aparença anodina cobreix, en efecte, alguna cosa més, molta cosa més, que el relat de les peripècies professionals d'un jurisperit. En la calma forçada de l'exili, Amadeu Hurtado volgué escriure les seues memòries: n'ha resultat un llibre serè, suggestiu, alligonador. Hi ha, sí, quaranta anys — en aquest primer volum, vint — d'una vida dedicada a l'exercici de l'advocacia: però d'un exercici vinculat i àdhuc posposat a la intervenció en els afers públics del país. No cal dir, doncs, que tot i ésser curioses o interessants les referències als medis jurídics barcelonins del primer terç del segle xx, que Hurtado fa en els seus records, el lector ha de buscar-hi, preferentment, les pàgines consagrades a la narració i al comentari dels esdeveniments polítics i socials. No se'n sentirà defraudat. *Quaranta anys d'advocat* és un document inestimable de la penúltima història catalana. I ho és, no pas tant per allò que de desconegut puga revelar-nos-en, com per la significació personal del mateix Hurtado. Basta tenir en compte la preeminència i el fervor de les seues activitats en el camp del catalanisme, perquè se'ns faça clara la importància que, necessàriament, hem de concedir a aquesta recapitulació final.

De 1896 a 1915, dates extremes del volum que acabe de llegir, el Principat traves-

sa un període d'agitació i de creixença tan complex i confús, que justifica sens dubte tota la polèmica que ha suscitat i seguirà suscitant. Entre la pèrdua de les últimes colònies espanyoles i la primera guerra europea, dos fets de gran transcendència per a la vida catalana, se n'allarguen d'altres, interiors, no menys decisius: el terrorisme i la seua repressió, el tancament de caixes, l'èxit de Lerroix, el progrés del catalanisme històric, l'assalt del *Cu-Cut* i la prosperitat militarista, la Solidaritat i la seua projecció sobre el Madrid governamental, la Setmana Tràgica, la Mancomunitat... De tot això, en parla Hurtado com a testimoni qualificat, i a vegades com a protagonista. El seu judici, tothora, sembla ponderat; la seua versió dels esdeveniments, objectiva. Els capítols sobre el procés de Pere Coromines o sobre l'organització del moviment solidari aporten, demés, dades noves, inèdites, que permetran de completar la història interna d'aquells fets. Serà superflu d'afegir, ara, que la narració d'Hurtado conté un temari inesgotable per a la reflexió: tots aquells qui, de prop o de lluny, es preocupen — ¿però és que hi ha algú que se'n preocupa? — de les possibilitats polítiques de la nostra terra, trobaran en *Quaranta anys d'advocat* força punts de partida per a càlculs, prudències i projectes.

En un altre pla, convé assenyalar la noblesa amb què Amadeu Hurtado ha escrit les seues memòries. No és això gaire freqüent. Aquesta mena de llibres, quasi sempre inspirats en el desig de «quedar bé», impel·leixen llurs autors a buscar el contrast de la pròpia rectitud en els errors o els dis-

barats aliens. Hurtado n'ha sabut evitar la temptació. El veiem generós amb tothom, inclusivament amb els que militaven en ideologies o en tàctiques oposades a les seues. Això, en un clima com el nostre, on la tendència al canibalisme polèmic — i polític — és considerable, mereix un esment particular. Generositat neta, no construïda amb dissimulacions ni amb silencis malintencionats. Les mateixes febleses que anota, de personatges i personatgets, ressenyades sense malícia, contribueixen a humanitzar-ne els retrats, a aconseguir-hi el clarobscur viu i atractívol. I tant com generós, honest. Hurtado supera, en els seus records, tots els sectarismes previsibles. No silencia els defectes dels amics, dels correligionaris — ni tan sols aquells que podrien perjudicar o comprometre el prestigi de la política que els unia. En aquest sentit, és ben significatiu quelcom del que conta a propòsit del famós procés Ferrer (pàgs. 163-165): els mateixos diputats republicans que, un dia, volien l'execució del pobre mestre d'escola, l'endemà, complida la sentència, acusaven Maura d'assassí, amb una alarmanant manca de conseqüència.

He citat açò deliberadament, per passar a un altre tema que m'ofereix el llibre d'Hurtado. El canvi d'opinió dels diputats republicans hi queda ben explicat en les seues motivacions psicològiques: l'onada de terror aixecada per la Setmana Tràgica arrossegà tota la ciutadania barcelonina, que demanava el càstig dels culpables, encegant tots els esperits més liberals; quan els anarquistes iniciaren les represàlies, novament la por entrava en joc, i es convertia en un retret purità contra Maura. A part del que hi havia de covardia o de deixació cívica — tan humanes, tanmateix! — d'aquella gent, la incoherència d'una tal actitud no la con-

signa Hurtado sense una raó profunda. La raó, l'endevinem en molts d'altres passatges del llibre, i podríem formular-la, amb més o menys exactitud, en dues paraules: pessimisme polític. Ben bé, no és «pessimisme», el que Hurtado deixa entreveure en els seus comentaris de *Quaranta anys d'advocat*; almenys, no és un pessimisme absolut. Més aviat es tracta d'una visió realista, d'una veritat dita sense contemplacions — al meu veure, veritat fins a cert punt solament. Però, com que en aquestes matèries els tòpics abunden tant i són tan tòxics en llur efusió optimista, una actitud com la d'Hurtado ha de semblar tot el contrari.

Hurtado era liberal i demòcrata. Això no obstant, les seues conviccions no eren incompatibles amb la consciència que el nostre poble no estava a l'altura de l'ideal anhelat. Millor dit: la realització eficaç d'aquelles conviccions exigia, de primer, corregir la impreparació política dels nostres ciutadans. Hurtado, com a bon liberal, temia la revolució — la revolta. En les revoltes, les masses es mouen a impulsos d'una «causa misteriosa» (pàg. 150), d'unes «causes desconegudes» (pàg. 159), al marge de les idees propugnades, i excedint i desbancant les minories dirigents. La massa, que calia endegar democràticament, estava exposada a aqueixes confabulacions irracionals que serien la negació rotunda de l'ordre jurídic — de qualsevol ordre jurídic. El mal, ací, no ve de l'oposició al *statu quo*, sinó de la manera en què s'organitza, o es desorganitza, sota influències indominables. Però tampoc en una situació normal, és a dir no revolucionària, la massa no respon a les previsions racionals que farien viable la realització d'un programa. Hurtado parla de «les incoherències i les fluctuacions de la passió popular» (pàg. 174), de «la versatilitat passional de les masses» (pàg. 180). El fracàs de la Solidaritat, ¿no en fou una conseqüència? L'anècdota dels diputats republicans, en el cas Ferrer, s'uneix a aquestes constatacions. La democràcia és un sistema, un ordre jurídic; els programes polítics, les solucions, demanen l'assistència convençuda i perseverant del poble. Ni l'una cosa ni l'altra no s'obtenia, en un grau mínim, per garantir l'estabilitat política.

Recorde vagament haver llegit, en alguna banda, que Amadeu Hurtado feia una distinció entre *multitud* i *poble*, i propugnava el pas de l'una a l'altre, de la massa amorfa i irresponsable a la comunitat conscient i estructurada. Crec que això aclareix l'exposició anterior i n'atenua l'accentuat pessimisme. Per altra banda, no puc determinar-me ara en la crítica d'aqueixes idees. Ja he insinuat que em semblaven vertaderes, però no del tot; no vull dir-ne res més. En realitat, el que m'interessava era destacar un punt de vista essencial en Hurtado, des del qual enjudicia, expressament o tàcita,

els esdeveniments polítics que conta. De tota manera, encara faré notar que Hurtado fou, *potser*, més sensible a l'apreciació de l'aspecte passional, incoherent i versàtil, de les masses, perquè en el fons les seues concepcions de la política tenien també alguna cosa d'irracionalistes. La seua «lleï dels dos anys», segons la qual la vida política de Catalunya i d'Espanya — no sé si és predicable dels altres països — es regeix per una alternança, gairebé matemàtica quan a la cronologia, d'alts i baixos, n'és un símptoma. Car les causes d'aquesta presumpta alternança són tan misterioses — ¿fatals per providencialisme o per biologia? — com les de les oscil·lacions de l'opinió pública.

També en aquest substratum irracionalista arrela el seu sentit catalanista. Hurtado es nega a basar la reivindicació catalana en raons històriques — l'al·legat de la història — ; ni tan sols crec, li resultaria suficient el fet nu i senzill de l'existència d'una col·lectivitat individuada per característiques inderogables. Ell necessita, sí, aquest *fet diferencial* però potenciat per una vitalitat tan forta que faça possible l'hegemonia dins l'àmbit hispànic: «El fet viu d'una riquesa creada amb el propi esforç i d'una cultura que és el seu natural producte reclamant per dret propi una posició de primer pla en la direcció política i espiritual de la península de què formaven part, com una força que es creia preparada per al redreçament d'una caiguda i la contenció d'una decadència.» Com veiem, els condicionaments són molts i molt complexos, sobreposats a la primera realitat d'un poble perfectament *distint*. En la hipòtesi d'una Catalunya menys vital, o sense una vitalitat de projecció hegemònica, o d'una Espanya no decadent, la raó d'ésser — no dic les possibilitats — del catalanisme seria la mateixa. Això es indubtable. Precisament, la doctrina de les nacionalitats sorgí com una impugnació de la lleï del més fort en el camp de les col·lectivitats.

Hurtado arribava a aquella conclusió per motivacions purament tàctiques. Una d'elles és que l'afirmació hegemònica, aplicada a refer i restaurar l'Estat espanyol, sol obtenir les simpaties i fins i tot la col·laboració de les altres terres ibèriques. En canvi, si es par-

la «de la constitució d'un Estat que doni satisfacció a un particularisme nacional», no sols s'obre un seguit de discussions intrincadíssimes sobre problemes de Dret públic, sinó que, a més, els nostres oposants es miraran les pretensions catalanes com una ambició egoista i, per tant, escassament acceptable (pàg. 104). I és curiós anotar que Hurtado, partidari — provisional — de l'autonomia més que no pas del federalisme, no s'adonàs que justament l'autonomia, pel fet d'ésser exigida només pel Principat, havia de fer — com féu — l'efecte d'*excepció*, de *privilegi*, que tractava d'evitar. És ben cert que aquest sentiment de repulsa davant l'excepció i el privilegi aparents, serà sempre un factor important a tenir en compte. Per això mateix, però, un pla d'«autonomies simultànies», de federalisme més o menys autèntic, té majors avantatges tàctics.

Per altra part, l'actitud d'Hurtado s'inspira en un altre escrúpol: «si totes les Catalunyaes espargides pel món, vives les unes, mortes les altres i eixamplades algunes amb noves terres que n'han fet uns grans Estats, no tinguessin altre objecte de la vida que maldar per la restauració d'un moment del seu passat que els fos plaent» (pàg. 100), el resultat, segons ell, seria el caos polític. Avui, quan el món marxa cap a les grans concentracions de poder, i els vells nacionalismes estatals es mostren més susceptibles i endanyats que mai, potser valdria la pena que totes les Catalunyaes vives i mortes volguessin, no tornar a un moment concret de llur passat, però sí ajudar a un descongestionament del poder i a una desintoxicació de nacionalismes bèl·lics. Pense en Europa, sobretot, en escriure açò. El tradicional perill d'un conflicte franco-germànic no desapareixerà, com creuen molts francesos, *desunint* Alemanya, sinó *desunint també* França (sí, ja ho sé; això no ho acceptaran mai els jacobins gavatxos). Recorde que, fa molts anys, Bofill i Mates ja formulava aquesta idea ben gràficament: «Europa serà regionalista, o no serà.» Crec que, oblidant-ho, els europeistes actuals no faran sinó crear — si hi arriben — una superestructura més, damunt les múltiples superestructures que Europa pateix...

Siga com siga, *Quaranta anys d'advocat* ve a les nostres mans en el moment de les meditacions: aquest comentari prou ho insinua. La seua lectura resultarà fructífera per a tots els que s'hi acosten amb bona voluntat i franquesa d'esperit. És a dir: per a tots els qui s'hi acosten en la disposició en què Amadeu Hurtado va escriure'l. — JOAN FUSTER.

Sueca, juny 1956

UN GRAN CATALA I LES SEVES MEMÒRIES

PER RAFAEL TASIS

I. L'ADVOCAT

ELS CABELLS són totalment blancs. Fa tants anys, però, que aquesta neu corona la testa bruna, expressiva, de faccions carrades com les d'un emperador romà, que ningú no sap trobar un indici de vellesa en la tossa espessa i completa, tan càndida que sembla trair un punt de coqueteria, mig coberta pel capell negre o gris, impecable, vorejat de seda, que mai no oblidava en els seus passeigs. Si el cap és blanc, la cara sembla colrada, i els ulls vivacíssims sotgen l'interlocutor, vetllen l'escomesa de l'antagonista, estudien la feblesa de l'adversari. L'advocat, àdhuc ara que la seva toga es troba escrupolosament desada, no pot oblidar-se de la seva professió, del seu ofici, après amb el cor i amb el cervell, en un afany de perfecció, com s'aprenen tots els oficis, els manuals com els intel·lectuals, quan hom en comprèn la importància i n'abasta les dificultats.

Ha sortit, com cada tarda, a donar el seu passeig que el farà voltar la ciutat on resideix — massa petita, potser, per als seus neguits, però que l'agombola amb la pau sedant del seu silenci, de la seva placidesa de pubilla rica, avesada a les grasses collites i als fàcils negocis de tot l'any. S'ha estat a casa tot el matí. Ha llegit amb detenció els diaris, cercant d'endevinar la veritat de les notícies, la intenció dels comentaris, les contraposades tendències del moment. L'actua-